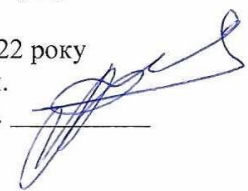

Житомирський медичний інститут
Житомирської обласної ради

Кафедра «Сестринська справа»

Силабус
освітньої компоненти
«Медсестринство в акушерстві та гінекології»
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність: 223 «Медсестринство»
Освітньо-професійна програма: «Медсестринство»
Вид освітньої компоненти: вибіркова
Мова викладання: державна
Форма навчання: денна

Затверджено на засіданні кафедри
«Сестринська справа»
Протокол № 1 від «26» 2022 року
Завідувач кафедри д.мед.н.
професор Заболотнов В.О.

2022

Загальна інформація про викладача

Назва освітньої компоненти	Медсестринство в акушерстві та гінекології
Викладач	Яворська Тетяна Іванівна, викладач першої категорії
Профайл викладача	https://www.zhim.org.ua/kaf_ss.php
Контактний телефон	0677217819 (вайбер)
E-mail:	yavorskaya1967@ukr.net
Сторінка дисципліни	в системі інтранет
Консультації	<i>Консультації: вівторок з 14.40 до 16.00</i> <i>Онлайн комунікація з використанням відео-або аудіотехнологій (ZOOM, Viber, електронна пошта) в робочі дні з 8.00 до 16.00</i>

«Медсестринство в акушерстві та гінекології»

1. Назва освітньої компоненти

2. Обсяг освітньої компоненти

Вид заняття	Кількість годин
Лекції	12
Семінарські заняття /практичні/лабораторні	20
Самостійна робота	58

3. Ознаки освітньої компоненти

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів /годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна\ вибіркова
2022	2	3	223 «Медсестринство»	3 /90	2	ПМК	Вибіркова

4. Передумови вивчення освітньої компоненти

- ґрунтується на попередньо вивчених ОК: «Медична хімія», «Біологічна хімія», «Патологія», «Медсестринська етика та деонтологія», «Медична та соціальна реабілітація», «Медсестринство в хірургії»,

- інтегрується з такими ОК «Медсестринство в сімейній медицині», «Медсестринство в онкології та паліативна медицина», «Клінічне медсестринство в хірургії», «Анестезіологія та реаніматологія», «Охорона праці в галузі», «Організація охорони здоров'я», «Клінічне медсестринство в внутрішній медицині»

5. Мета й завдання освітньої компоненти

Метою є впровадження сучасних освітніх стандартів, що дозволяє формувати професійного компетентного спеціаліста (акушерки), який здатний ефективно і продуктивно мислити, застосовувати знання у практичних ситуаціях, бути комунікабельним і працювати в команді, своєчасно приймати правильні рішення, надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах, оцінювати вплив небезпечних чинників щодо розвитку ускладнень в акушерстві.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- розробка оптимального змісту ОК;
- забезпечення досягнення майбутніми фахівцями якісно нового рівня у засвоєнні знань з акушерства, розуміння ними оптимальних шляхів поліпшення навчання і професійної орієнтації ЗВО, подальшого підвищення рівня їх морального, фізичного й естетичного виховання;
- відбір і систематизація форм, методів і прийомів навчання майбутнього фахівця з метою озброєння ЗВО навичками й уміннями організації освітнього процесу в закладах вищої освіти;
- формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх фахівців.

6. Компетентності

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти та Освітньої професійної програми підготовки бакалавра медсестринства дана ОК забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей.

Загальні:

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері медсестринства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних та комунікативних технологій.

- Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань.

Спеціальні (фахові):

- Здатність застосовувати професійні та правові стандарти в повсякденній професійній практиці.
- Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.
- Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.
- Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби.
- Здатність ефективно застосовувати сукупність професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та заборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
- Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта.
- Профілактична діяльність, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань й інформування та навчання пацієнта та членів його родини.
- Здатність виявляти зв'язок клінічних проявів захворювань з результатами додаткових методів дослідження.
- Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.

7. Результати навчання згідно профілю програми, після вивчення ОК:

- Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані: користуючись схемою й методикою обстеження вагітної за допомогою медичного обладнання, вміти: - вимірювати обвід живота; - вимірювати висоту стояння дна матки; - вислуховувати серцебиття плода; - проводити пробу Мак Клюра— Олдріча; застосовувати прийоми Леопольда; - визначати строк вагітності та пологів; - зважувати вагітну та аналізувати збільшення маси тіла; - визначати зовнішні розміри таза; - вимірювати індекс Соловйова; - визначати тривалість перейм та пауз між ними; - оглядати послід на цілісність; - визначати ознаки відокремлення посліду; - проводити туалет породіль; - визначати об'єм допустимої та фактичної крововтрати; - проводити огляд слизової шийки матки та піхви в дзеркалах; - брати мазки з піхви на бактеріологічне дослідження; - брати мазки з піхви на бактеріоскопічне дослідження, - брати мазки з піхви на цитологічне дослідження; - брати мазки з піхви на гормональне обстеження, проводити вагінальні дослідження (одноручне, бімануальне), підготовка інструментарію та пацієнтки до інструментальних методів дослідження (зондування порожнини матки, вишкрібання слизової оболонки матки, пункція заднього склепіння піхви, біопсія, зокрема аспіраційна), ендоскопічних методів дослідження (лапароскопію, гістероскопію, кульдоскопію, кольпоскопію, цистоскопію).
- З неонатології вміти: - оцінювати стан новонародженого за показниками адаптації; - визначати ознаки зрілості плода; - визначати ознаки переносування плода
- Проводити діагностику згідно спеціалізації: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.
- Планувати медсестринські втручання.
- Виконувати медичні маніпуляції: з метою забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму: обробляти руки (соціальний, гігієнічний, хірургічний рівень); дотримуватися правил особистої медичної безпеки під час роботи з пацієнтом з інфекційним захворюванням, з медичними інструментами, обладнанням, кров'ю та іншими біологічними рідинами організму;
- Належно виконувати медичні маніпуляції: з метою забезпечення особистої гігієни пацієнта- доглядати за статевими органами, промежиною, швами на промежині у породіль; доглядати за молочними залозами, володіти технікою зціджування молока; доглядати за швами;
- Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів щодо стабілізації функціонального стану організму.
- Надавати екстрену долікарську медичну допомогу на підставі діагнозу невідкладного стану: в умовах ЗОЗ, домашніх умовах, у разі непередбачених обставин за допомогою існуючих стандартних методик, медичного інструментарію, фармакологічних засобів уміти надавати невідкладну допомогу у випадку: - тяжких форм пізнього гестозу; - кровотеч під час вагітності; - кровотеч під час пологів та в післяпологовому періоді; - загрози розриву матки; - розривів м'яких тканин пологових шляхів; - емболії навколоплодовими водами; - травми жіночих статевих органів.
- Здатність до точності при здійсненні взаємозалежних професійних функцій: умовах ЗОЗ, спираючись на нормативи з асептики та антисептики, використовуючи медичне обладнання, вміти: - асистувати під час проведення малих гінекологічних операцій; - асистувати хірургу під час нескладних операцій. Приймання пологів: у домашніх умовах та в разі непередбачених обставин за допомогою існуючих стандартних методик, медичного інструментарію, фармакологічних та підручних засобів уміти: - приймати пологи.

-Належно вести відповідну медичну документацію.

8. Методична картка освітньої компоненти

Лекції

1. Організація акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні
2. Сучасні методи обстеження гінекологічних хворих
3. Менструальний цикл та його порушення
4. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій в лікувально-профілактичних закладах акушерсько-гінекологічного профілю
5. Сучасні методи обстеження вагітних
6. Невідкладні стани в акушерстві та гінекології

Теми практичних занять

1. Обстеження гінекологічних хворих
2. Менструальний цикл. Порушення менструального циклу
3. Догляд за гінекологічними хворими. Запальні захворювання жіночих статевих органів
4. Діагностика вагітності та ускладнення
5. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій в лікувально-профілактичних закладах акушерсько-гінекологічного профілю.
6. ПМК

Самостійна робота

1. Нейрогуморальна регуляція репродуктивної функції
2. Порушення менструальної функції. Роль медсестри при роботі з пацієнтками з порушеннями менструальної функції

3. Нейроендокринніє гінекологічні синдроми: Синдром СПКЯ і адриногенитальний
4. Розлади менструальної функції Гормональний гемостаз при ДМК Аменорея і дисменореяПредментсруальний синдром, синдром галктореи-аменореи, синдром Шихана
5. Дисгормональні захворювання і рак молочних залоз
6. Трофобластична хвороба
7. Ендокринне безпліддя Трубно-перитонеальний чинник безпліддя Матковий чинник безпліддя
8. Плануваннясім'ї. Попередженнянебажаноївагітності. Контрацептивнізасоби
9. Внутрішній ендометріоз Зовнішній ендометріозЕкстрагенітальнийендометріоз
10. Клінічні і лабораторні методи обстеження Електрофізіологічні методи обстеження матері і плоду (КТГ)
11. Рентгенологічні методи обстеження Ультразвукові методи обстеження (УЗД, ДГІ)
12. Функціональні методи обстеження в акушерстві і гінекології Анатомія і фізіологія статевих органів
13. Фізіологічні зміни в організмі жінки під час вагітності: анатомо-фізіологічні зміни в різних системах і органах жінки у зв'язку з вагітністю. Розвиток плодового яйця залежно від терміну вагітності
14. Біомеханізм пологів при передньому і задньому видах потиличного передлежання Фізіологія скоротливої функції матки в пологах
15. Лікування пізніх гестозів. Тактика ведення вагітності і пологів. Характеристика лікарських препаратів, які застосовуються при пізніх гестозахІнтенсивна терапія важких форм пізніх гестозів

9. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: На лекційних заняттях: розповідь, пояснення, демонстрація, спостереження, бесіда.

На практичних заняттях: робота в групах, проблемне навчання, рольові ігри, розв'язування ситуаційних задач, робота над тестами.

Самостійна робота здобувача освіти: реферати, повідомлення, науково-пошукові, дослідницькі проекти.

Форма контролю: ПМК.

Контроль знань і умінь ЗВО (поточний і підсумковий) з ОК «Медсестринство в акушерстві та гінекології»

здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації освітнього процесу. Рейтинг ЗВО із засвоєння ОК визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з ОК, для оцінювання якої призначається 60 балів, і рейтингу з атестації (ПМК) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного

прийняття рішення викладача і здобувачів освіти на першому занятті. Рівень знань оцінюється: «відмінно» – здобувач дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань; «добре» – здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань; «задовільно» – здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань; «незадовільно з можливістю повторного складання» – здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань.

Підсумкова (загальна) оцінка курсу освітньої компоненти є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення освітньої компоненти, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з освітньої роботи, для оцінювання якої призначається 60 балів, і рейтингу з атестації (ПМК) – 40 балів.

Розподіл балів, що отримують добувачі вищої освіти при вивченні ОК «Медсестринство в акушерстві та гінекології»

Поточне тестування та самостійна робота					ІДРС	ПМК	Сума
Модуль I							
T1	T2	T3	T4	T5	5	40	100
11	11	11	11	11			
55							
60							

Оцінювання здобувача вищої освіти відбувається згідно «Положення про організацію освітнього процесу»

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента бали
Відмінно	A	ВІДМІННО–відмінневиконаннялишезнезначноюкількістюпомилوک	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕДОБРЕ–вищесередньогорівнязкількомапомилками	82-89
	C	ДОБРЕ-взагальномуправильнаробота зпевноюкількістюгрубихпомилوک	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО–непогано,алеіззначноюкількістюнедоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО–виконаннязадовольняємінімальнікритерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО–потрібнопрацюватипередтим,якотриматизалік(позитивнуоцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО–необхіднасерйознаподальшаробота	01-34

10. Політика освітньої компоненти

Політика щодо академічної доброчесності.

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності (сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу) та визначається системою вимог, які викладач ставить до здобувача у вивченні освітньої компоненти (недопущення академічного плагіату, списування, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, обман, хабарництво, необ’єктивне оцінювання, заборона використання додаткових джерел інформації, інтернет ресурсів без вказівки на джерело, використане під час виконання завдання тощо). З метою запобігання, виявлення та протидії академічного плагіату в наукових та навчальних працях викладачів, науково-педагогічних працівників інституту та здобувачів в закладі розроблено «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових і навчальних працях працівників та здобувачів Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради». За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії.

Політика щодо відвідування.

Політика щодо відвідування усіх форм занять регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу у Житомирському медичному інституті ЖОР». Здобувач зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку інституту та відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом, дотримуватися етичних норм поведінки. Присутність на занятті є обов'язковим компонентом оцінювання.

Політика щодо перескладання.

Порядок відпрацювання пропущених занять з поважних та без поважних причин ЗВО інституту регламентується «Положенням про порядок відпрацювання здобувача освіти Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять».

Політика щодо дедлайнів.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися термінів, передбачених вивченням освітньої компоненти визначених для виконання усіх видів робіт.

Політика щодо апеляції.

У випадку конфліктної ситуації під час проведення контрольних заходів або за їх результатами, здобувач освіти має право подати апеляцію згідно з «Положенням про апеляцію результатів контрольних заходів знань здобувачами вищої освіти ЖМІ ЖОР» http://www.zhim.org.ua/images/info/pol_apel_rezult.pdf. Заява подається особисто в день оголошення результатів контрольного заходу начальнику навчально-методичного відділу інституту, реєструється в загальному відділі і передається проректору з навчальної роботи та розглядається на засіданні апеляційної комісії не пізніше наступного робочого дня після її подання. Здобувач має право бути присутнім на засіданні апеляційної комісії. При письмовому контрольному заході члени апеляційної комісії, керуючись критеріями оцінювання, з даної ОК детально вивчають та аналізують письмові матеріали контрольного заходу. Повторне чи додаткове опитування здобувача апеляційною комісією заборонено. Результати апеляції оголошуються здобувачу відразу після закінчення розгляду його роботи, про що здобувач особисто робить відповідний запис у протоколі засідання апеляційної комісії.

Політика щодо конфліктних ситуацій.

У ЗВО визначено чіткі механізми та процедури врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних з корупцією, дискримінацією, сексуальними домаганнями та ін. Упроваджено ефективну систему запобігання та виявлення корупції, вживаються заходи, спрямовані на підвищення доброчесності працівників і здобувачів освіти інституту, дотримання правил етичної поведінки, створення додаткових запобіжників вчиненню корупційних дій і пов'язаних із корупцією правопорушень. Рішенням Вченої ради затверджено: Антикорупційну програму <http://www.zhim.org.ua/images/info/antikorruption.pdf>, «Положення про комісію з оцінки корупційних ризиків», http://www.zhim.org.ua/images/info/pol_komisiya_korupcii.pdf, План заходів з виконання антикорупційної програми відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» http://www.zhim.org.ua/images/info/plan_zahodiv_korupciya.pdf, яким передбачено проведення інститутом антикорупційних заходів під час здійснення своїх статутних завдань.

Для вирішення питань, пов'язаних із запобіганням будь-яких форм дискримінації, зокрема і за ознаками статі, в інституті діє «Телефон Довіри», (0412-46-19-62) звернувшись по якому, здобувачі освіти мають можливість отримати анонімну, екстрену, безкоштовну, кваліфіковану допомогу. Створена «Скринька довіри», до якої анонімно можуть звертатись здобувачі ЗВО, залишати там свої скарги чи пропозиції. Також у закладі розроблено План заходів щодо попередження мобінгових/булінгових тенденцій у Житомирському медичному інституті ЖОР https://www.zhim.org.ua/images/info/polozh_buling.pdf , «Положення про політику запобігання, попередження та боротьби з сексуальними домаганнями і дискримінацією» http://www.zhim.org.ua/images/info/pol_seks_domag.pdf , працює практичний психолог.

11. Рекомендована література

Базова:

1. Загальне акушерство: підручник / За ред. В.О. Заболотного, В.В. Камінського, В.Є. Радзінського, І.М.Костіна,— К.: Сім Кольорів, 2020
2. Медсестринство в акушерстві: навч. посіб. /М.Б. Шегедин та ін. – Вінниця: Нова Книга, 2015.
3. Основ перинатальної медицини: навч. посіб. /М. О.Щербина, О. О. Кузьміна. - К. : ВСВ "Медицина", 2017.
4. Практикум з фантомного акушерства: навч. посіб. / П. В. Яворський, В. Й. Шатило, Т. І. Яворська. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : ВСВ "Медицина", 2017.
5. Фізіологічне акушерство: підручник / І. Б. Назарова, В.Б.Самойленко. - 2-е вид., переробл. і допов. - К. : ВСВ "Медицина", 2018.
6. Гінекологія: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / О.В. Степанківська, М.О. Щербина. —К:ВСВ:Медицина, 4-е вид., випр.2018 р. 432 + 2 кольорової вклейки
7. Гінекологія: підручник / В.І. Грищенко, М.О. Щербина, Б.М. Венцківський та ін. — К:ВСВ:Медицина 3-є видання 2020, С. 376 (чорно-білі) + 8 кольорової вклейки
8. Гінекологія : підручник / В. К. Ліхачов. – 2-ге вид., оновл. – Вінниця : Нова Книга, 2021. – 680 с.

Допоміжна:

1. Самойленко В.Б.,Рой Г.Г.,Мисік В.В.Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї-Київ: ВСВ «Медицина», 2018
2. Тарасюк В.С., Куганська Г.Б. Охорона праці у лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності. — К.: ВСВ “Медицина”, 2014.
3. Клінічне акушерство та гінекологія: 4-е видання / Браян А. Магован, Філіп Оуен, Ендрю Томсон науковий редактор перекладу Микола Щербина, ВСВ Медицина, 2021р., С.- 464 (кольорові)
4. Бондаренко Н., Бурка О., Венцковська І.Б. Гінекологія. Підручник. И: Медицина. - 2012. - 352 с.
5. Тарасюк В.С., Куганська Г.Б. Охорона праці у лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності. — К.: ВСВ “Медицина”, 2018.
6. Акушерство та гінекологія: у 4 томах. — Том 4. Оперативна гінекологія: підручник (ВНЗ IV р. а.) / В.М. Запорожан, Т.Ф. Татарчук,
7. І.З. Гладчук та ін.; за ред. В.М. Запорожана- К:ВСВ:Медицина. 2018р, С 696
8. Акушерство: підручник / За ред. Б.М.Венцківського, Г.К. Степанківської, М.Є. Яроцького — К.: Медицина, 2014.
9. Акушерство і гінекологія: У 2 кн. / За ред. В.І. Грищенка, М.О. Щербини. — К.: ВСВ “Медицина”, 2014.
10. Акушерство та гінекологія: У 4 т. – Т. 1: Акушерство / За ред.. В.М. Запорожана – К.: Медицина, 2013.
11. Патологічне акушерство і оперативне:підручник/Самойленко В.Б., Назарова І.Б., Шембелев І.Г., Муштенко Н.П.— К.:Медицина, 2014.

12. Електронний ресурс : Хміль С.В., Кучма З.М., Романчук Л.М. Акушерство: підручник – Тернопіль: Укрмедкнига, 2014

Викладач _____

(підпис)